

Tisková zpráva

Spotřeba a plýtvání potravinami jako sociální problém – duben 2019

- ⊙ Přibližně osmina (12 %) dotázaných nepovažuje plýtvání potravinami za celospolečenský problém. Dvě pětiny (40 %) dotázaných nepovažuje za správné plýtvat potravinami, nicméně vidí aktuálnější problémy, které je třeba řešit. Necelá polovina (46 %) dotázaných pak označuje plýtvání potravinami za velký celospolečenský problém.
- ⊙ Nadpoloviční většina (53 %) respondentů deklaruje, že celkové množství potravin vyhozených jejich domácnostmi nepřesahuje 10 %. Necelá pětina (18 %) dotázaných se pak přiklání k variantě, že jejich domácnost vyhodí více než 10 %, ale méně než čtvrtinu potravin. Pouze malá část (3 %) dotázaných přiznává vyhazování více než čtvrtiny, ale méně než poloviny potravin. Pětina (20 %) respondentů naopak tvrdí, že jejich domácnost nevyhazuje žádné potraviny.
- ⊙ Nejdůležitějším důvodem pro omezení plýtvání potravinami je dle respondentů finanční úspora jejich domácnosti (81 %), nejméně důležitým pak pocit, že vlastním chováním mohou změnit společnost (39 %).
- ⊙ Téměř tři pětiny (57 %) dotázaných chodí nakupovat několikrát týdně, více než pětina (21 %) pak 1x týdně. Každý den nakupuje 13 % dotázaných.
- ⊙ Více než čtvrtina (26 %) dotázaných „nikdy“ nenakupuje podle nákupního seznamu, zatímco pětina (20 %) uvedla, že „vždy“ a více než polovina (54 %) „někdy“.
- ⊙ 90 % dotázaných ovlivňují při nakupování jídla speciální nabídky (např. 1+1, XXL balení, poloviční cena).
- ⊙ Měsíční výdaje za nákup potravin pro celou domácnost se nejčastěji pohybují v rozmezí od 2 do 8 tisíc korun.

Zpracovala:
Radka Hanzlová
Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.
Tel.: 210 310 587; e-mail: radka.hanzlova@soc.cas.cz



V dubnovém výzkumu CVVM SOÚ AV ČR zjišťovalo postoje české veřejnosti k plýtvání potravinami. Respondenti hodnotili závažnost problému plýtvání potravinami, odhadovali, kolik potravin jejich domácnost přibližně vyhodí a z jaké příčiny a také uváděli, jaké důvody je vedou k tomu, aby potraviny nevyhazovali.

V další části jsme se zaměřovali na nákupní a spotřební chování respondentů, konkrétně jsme zjišťovali, kde a jak často nakupují, kolik za nákup potravin přibližně utratí, zda při nakupování používají nákupní seznam či zda je ovlivňují speciální nabídky (např. 1 +1 zdarma, XXL balení, poloviční cena).

Kontext problému plýtvání potravin

Plýtvání potravinami představuje významný sociální, ekologický a ekonomický problém současné společnosti, který je ovšem mnohdy opomíjen. Problematikou se odborníci začali systematicky zabývat až po roce 2000. Pokrytí tohoto tématu se v rámci České republiky prozatím drží spíše na úrovni dílčích studií zaměřených na určitou dimenzi tohoto problému, neboť neexistuje studie či výzkumný tým, který by se problémem zabýval komplexně. CVVM realizuje šetření postojů české veřejnosti v souvislosti s danou problematikou již od roku 2016, v rámci svého zapojení do

výzkumného programu Strategie AV21 – Potraviny pro budoucnost¹, kde řeší téma „Spotřeba a plýtvání jako sociální problém“. Konkrétně se ve svých výzkumech každoročně zaměřuje na obecné postoje k plýtvání potravinami, nákupní a spotřební chování dotázaných, nakupování tzv. křivé zeleniny a ovoce a každý rok navíc řeší dílčí témata, jako např. názory na geneticky upravené potraviny (2016, 2017, 2019), nákup bio potravin (2017), obeznámenost české veřejnosti s pojmy „Minimální trvanlivost“ a „Spotřebujte do ...“ (2017, 2018) či povědomí o bezpečných dietě (2016, 2018).

Souhrnné statistiky za země Evropské unie z roku 2012 odhadují, že se v průměru vyhodí 88 milionů tun potravin každý rok (údaj je počítán ze všech částí distribučního řetězce potravin – od zemědělské výroby po konečnou spotřebu v domácnostech), pokud rozpočítáme tento údaj mezi občany Evropské unie, připadá pak 173 kg vyhozených potravin na člověka za jeden rok. Přitom celkový objem potravin vyprodukovaných v roce 2011 byl zhruba 865 kg na občana EU. Závěrem tedy je, že z tohoto celkového objemu potravin bylo vyhozeno zhruba 20 %.²

Hrubé odhady poskytované Evropskou komisí³ sice ukazují, že se u nás v různých stupních potravinového řetězce vyhodí v porovnání s jinými státy EU relativně málo. Podle mírnějšího odhadu se v ČR vyhodí 829 851 tun potravin (tj. 6,4 % z celkové produkce potravin), nepočítáme-li potenciální odpad ze zemědělství.

Podle stejného odhadu vychází 254 124 tun vyhozených potravin na domácnosti, to je na každého obyvatele ČR 25 kg za rok. Nákup potravin samozřejmě není zanedbatelná položka v rozpočtu českých domácností. Podle Českého statistického úřadu byly v roce 2016 výdaje na potraviny (bez restaurací a nápojů) 22 814 Kč ročně na jednoho člena domácnosti, tedy přibližně 18 % ze všech spotřebních výdajů.⁴

Potravinový odpad tvoří zhruba 30 % veškerého odpadu domácností.⁵ Je důležité si zároveň uvědomit i samotné vymezení plýtvání potravinami a toho, co je do vyhození zahrnuto. Mezi vyhozené potraviny jsou započítávány nejen potraviny, které končí v koši spotřebitele, drtičkách odpadu, atp. Spadají sem i ty, které jsou kompostovány, zkrmeny zvířatům (např. tvrdé pečivo) či jinak nezkonsumovány samotným spotřebitelem. Potraviny jsou ovšem vyhazovány nejen na úrovni jednotlivce a domácností, ale k plýtvání dochází i v dalších dimenzích celého řetězce produkce potravin.

Pro celkovou představu je vhodné doplnit, že plýtvání je součástí širšího tématu spotřeby a distribuce potravin obecně. Tím se odborníci zabývají již desítky let, zejména v souvislosti s nerovnou distribucí v přístupu k potravinám z globálního pohledu. Podle odhadů OSN počet podvyživených lidí na světě v posledních letech roste, když v roce 2015 jich bylo 777 milionů, do roku 2016 jejich počet vzrostl o 38 milionů na 815 milionů a dle nejnovější evidence za rok 2017 na světě žilo o dalších 6 milionů podvyživených lidí více, tedy celkem 821 milionů. I přestože je však aktuální počet výrazně menší než na počátku 20. století, kdy dosahoval 900 milionů, stále jde o velmi vysoké číslo a tedy velmi významný globální problém.⁶

Plýtvání potravinami v českých domácnostech

Respondenti nejprve vyjadřovali svůj postoj k problematice plýtvání potravinami. Přibližně osmina (12 %) dotázaných nepovažuje plýtvání potravinami za celospolečenský problém. Dvě pětiny (40 %) dotázaných pak nepovažuje za správné plýtvat potravinami, nicméně vidí aktuálnější problémy, které je třeba řešit. Necelá polovina (46 %) dotázaných pak označuje plýtvání potravinami za velký celospolečenský problém (více viz graf 1).

¹ <https://www.potravinav21.cz/>

² Stenmarck A., Jensen C., Quested T., Moates G. (2016): *Estimates of European food waste levels. Report of the project FUSIONS* (contract number: 311972) granted by the European Commission (FP7). ISBN 978-91-88319-01-2. Dostupné z: <https://www.eu-fusions.org/phocadownload/Publications/Estimates%20of%20European%20food%20waste%20levels.pdf>

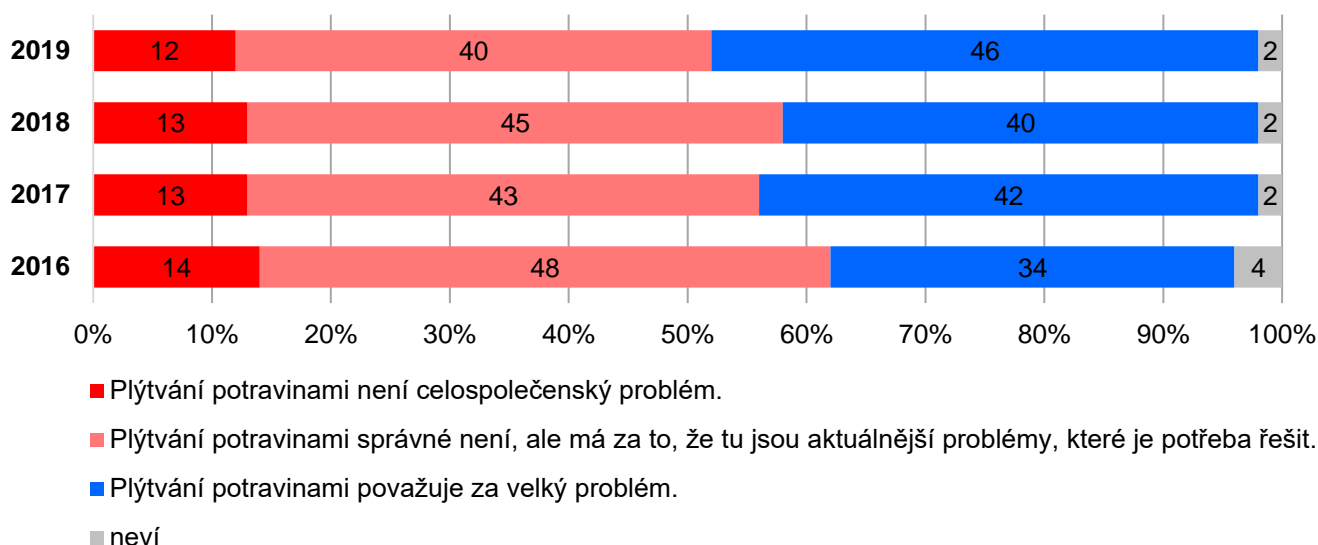
³ Priefer, C., Jörissen, J., & Bräutigam, K. R. (2013). Technology options for feeding 10 billion people-Options for cutting food waste. *Institute for Technology Assessment and Systems Analysis*. Dostupné z: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/JOIN/2013/513515/IPOL-JOIN_ET\(2013\)513515_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/JOIN/2013/513515/IPOL-JOIN_ET(2013)513515_EN.pdf)

⁴ Vydání a spotřeba domácností statistiky rodinných účtů – 2016. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vydani-a-spotreba-domacnosti-statistiky-rodinnych-uctu-2016>

⁵ FAO. 2011. *Global food losses and food waste – Extent, causes and prevention*. Rome. Dostupné z: <http://www.fao.org/docrep/014/mb060e/mb060e.pdf>

⁶ FAO, IFAD, UNICEF, WFP and WHO. 2018. *The State of Food Security and Nutrition in the World 2018. Building climate resilience for food security and nutrition*. Rome, FAO. Dostupné z: <http://www.fao.org/3/i9553en/i9553en.pdf>

Graf 1: Hodnocení naléhavosti problematiky plýtvání potravinami (v %)⁷



Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 30. 3. – 10. 4. 2019, 1052 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

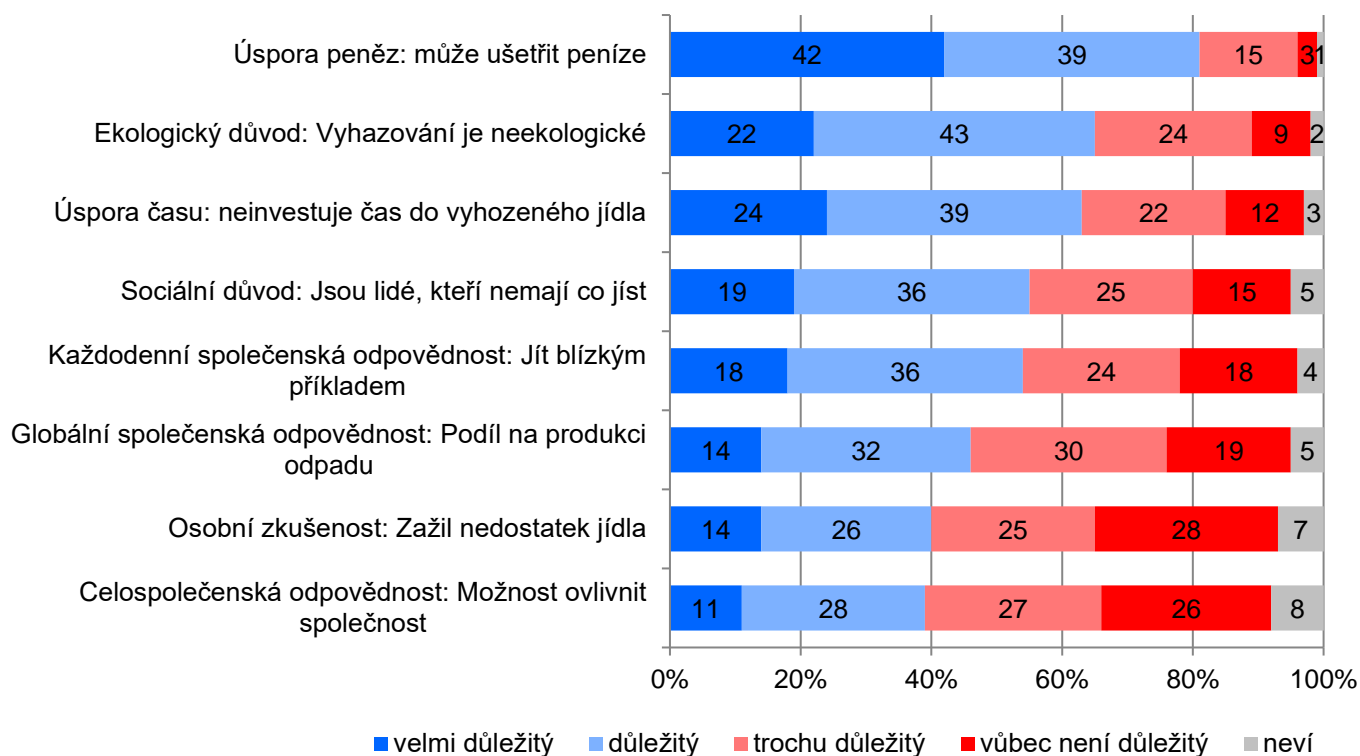
V porovnání s minulým šetřením z června 2018 statisticky významně vzrostl (o 6 procentních bodů) podíl lidí, kteří považují plýtvání potravinami za velký problém na dosud maximální hodnotu od počátku měření, tj. od roku 2016, a zároveň o 5 procentních bodů na dosud nejnižší hodnotu poklesl podíl těch lidí, kteří plýtvání označují za problém, ale ne tak závažný jako jsou jiné aktuální problémy, které je třeba řešit. Z dlouhodobého hlediska vidíme, že podíl lidí, kteří plýtvání potravinami nepovažují za celospolečenský problém, je stabilní, postupně ale roste podíl těch, kteří ho považují za velký problém (nárůst o 12 procentních bodů od roku 2016).

Postoj k plýtvání potravinami souvisí s tím, kde lidé nakupují. Respondenti, kteří nakupují (pravidelně či občas) ve specializovaných prodejnách (např. řeznictví, pekařství) a také ti, kteří naopak nenakupují online (např. Rohlík.cz, Košík.cz) se častěji přikláněli k názoru, že plýtvání potravinami je velký problém. Z hlediska sociodemografických (pohlaví, věk, vzdělání) a dalších charakteristik nebyly zjištěny žádné významné rozdíly.

Pokud jde o hodnocení již konkrétních důvodů, proč omezit plýtvání potravinami (viz graf 2), zmiňují respondenti jako nejdůležitější finanční úsporu jejich domácnosti. Tento důvod je důležitý pro více než čtyři pětiny (81 %) dotázaných. Necelé dvě třetiny lidí pak vidí v omezení plýtvání potravinami přínos pro ekologickou zátěž planety (65 %) a také považují za podstatnou úsporu času, který by bývali strávili přípravou či nákupem jídla (63 %). Nadpoloviční většina respondentů také přikládá význam etické a sociální stránce tohoto problému a označuje jako důležitý důvod hladovějící lidí (55 %) či vidí ve změně svého chování možnost ovlivnit chování svých blízkých a jít jim příkladem (54 %). Méně než polovina (46 %) dotázaných pak cítí vinu za produkci odpadu obecně, a z toho důvodu vidí jako podstatné omezit plýtvání potravinami. Přibližně dvě pětiny dotázaných rovněž uvádějí, že mají osobní zkušenost s nedostatkem jídla, což je ovlivňuje ve vztahu k potravinám (40 %) či pocit, že vlastním chováním mohou změnit společnost (39 %).

⁷ Znění otázky: „Uvedte, prosím, který z těchto názorů je Vám nejbližší: Plýtvání potravinami není společenský problém. Plýtvání potravinami správné není, ale máte za to, že tu jsou aktuálnější problémy, které je potřeba řešit. Plýtvání potravinami považujete za velký problém.“

Graf 2: Důležitost důvodů pro omezení plýtvání potravinami (v %)⁸



Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 30. 3. – 10. 4. 2019, 1052 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Důležitost důvodů pro omezení plýtvání potravinami je výrazně spojená s věkem, vzděláním, pohlavím či životní úrovní domácnosti. Lidé starší 60 let častěji uvádějí jako „velmi důležité“ důvody úspory peněz a času a také že sami zažili nedostatek jídla, přičemž naopak tento poslední důvod „vůbec není důležitý“ pro mladé lidi ve věku 15 až 19 let, vysokoškolsky vzdělané a dotázané s dobrou životní úrovní vlastní domácnosti. Vysvětlení je zřejmé, starší lidé si více uvědomují hodnotu potravin, protože sami zažili nedostatek jídla, zatímco mladí lidé takovou zkušenost nemají a je proto nutné je v tomto ohledu vzdělávat, říkat jim, že plýtvání potravinami je špatné a jaké má negativní důsledky. Navíc muži častěji uváděli, že pro ně „vůbec nejsou důležité“ sociální a celospolečenské důvody plýtvání, tedy že jsou lidé, kteří nemají co jíst, že mohou ovlivnit společnost nebo že oni sami mohou jít svým blízkým příkladem.

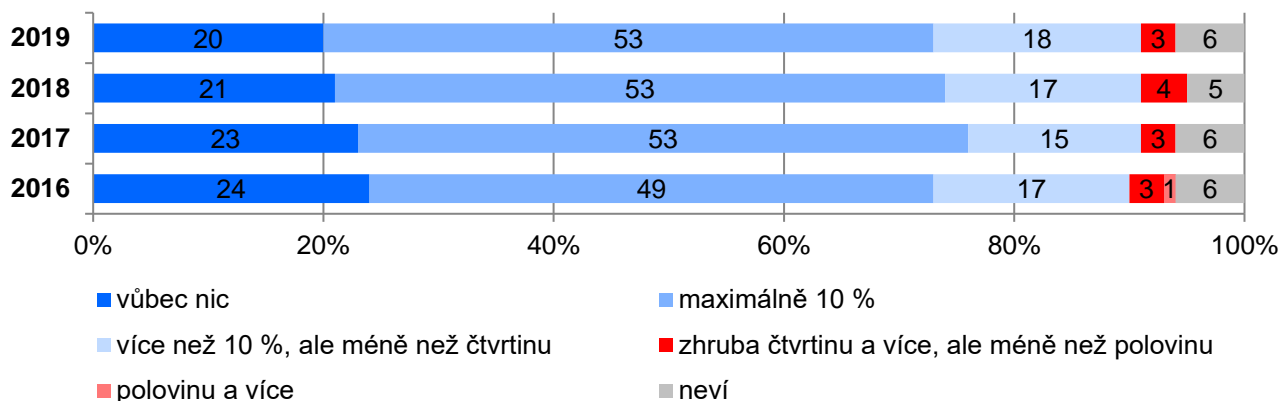
Důvody pro vyhazování potravin a jejich množství

Dále jsme dotázané požádali o odhad množství vyhozených potravin v jejich domácnosti (viz graf 3). Do tohoto množství měli respondenti započítat i takové potraviny, které dali na kompost nebo zvířatům, tedy nezkonsumované potraviny. Nadpoloviční většina (53 %) z nich deklaruje, že celkové množství vyhozených potravin jejich domácností nepřesahuje 10 %. Necelá pětina (18 %) dotázaných se pak přiklání k variantě, že jejich domácnost vyhodí více než 10 %, ale méně než čtvrtinu potravin. Pouze malá část (3 %) dotázaných přiznala vyhazování více než čtvrtiny, ale méně než poloviny potravin. Pětina (20 %) respondentů naopak tvrdí, že jejich domácnost nevyhazuje žádné potraviny. Zbýlých 6 % dotázaných nedokázalo na tuto otázku odpovědět a zvolilo variantu „nevím“.

⁸ Znění otázky: „Lidé uvádějí různé důvody, které je vedou k tomu, aby nevyhazovali potraviny. Budu Vám číst některé z nich, a Vy prosím vždy uveďte, jak je pro Vás takový důvod důležitý, nebo nedůležitý. a) Myslíte na to, že můžete ušetřit peníze. b) Myslíte na to, že vyhazování potravin je neekologické. c) Myslíte na lidi, kteří nemají co jíst. d) Je Vám líto času stráveného nakupováním nebo přípravou jídla, které se nesní. e) Cítíte vinu za produkci odpadu obecně. f) Myslíte na to, že tím, co děláte, můžete sám změnit společnost. g) Chcete jít svým blízkým příkladem. h) Sám jste zažil, když jste neměl dostatek jídla.“ Varianty odpovědí: velmi důležitý, důležitý, trochu důležitý, vůbec není důležitý.

Pokud se podíváme na časový vývoj od roku 2016, v rozložení odpovědí na deklarované množství vyhozených potravin meziročně nedochází ke statisticky významným posunům. Výjimkou je pouze mírný nárůst (o 4 procentní body) podílu těch, kteří deklarují, že vyhodí maximálně 10 % potravin, mezi lety 2016 a 2017. Dlouhodobě však pomalu klesá podíl těch, kteří deklarují, že nevyhodí žádné potraviny (od roku 2016 do roku 2019 pokles o 4 procentní body).

Graf 3: Deklarované množství vyhozených potravin v domácnosti (v %)⁹

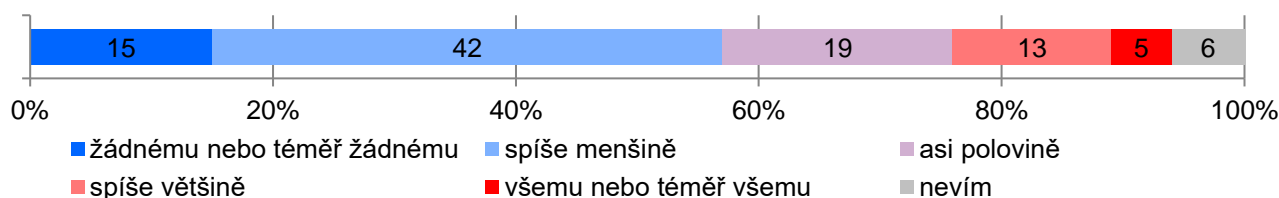


Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 30. 3. – 10. 4. 2019, 1052 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Detailnější analýza ukázala, že „vůbec nic“ nevyhazují, dle svého tvrzení, častěji lidé starší 60 let a ti, kteří „vždy“ nakupují podle nákupního seznamu. Mladí lidé v nejnižší věkové kategorii (15 – 19 let) zároveň významně častěji neví, jaký je podíl vyhozených potravin v jejich domácnosti. Tato tendence je patrná i u lidí, kteří nezajišťují nákupy pro domácnost (což je položka, která je i s věkem poměrně úzce provázaná).

Následně jsme se těch, kteří vyhodí alespoň malé množství potravin, ptali, zda by se dalo vyhození potravin v některých případech vyhnout a jak velké je, podle nich, množství takových potravin (viz graf 4). Více než dvě pětiny (42 %) lidí věří, že by se dalo vyhnout vyhození „spíše menšiny“ z potravin, které jejich domácnost nezkonsumuje, necelá pětina (19%) pak toto množství odhaduje na „asi polovinu“ a více než desetina (13 %) dotázaných si myslí, že by mohla eliminovat vyplývání „spíše většiny“ potravin, které v domácnosti vyhodí. Dvacetina (5 %) lidí pak zastává názor, že by se mohla vyhnout „všem nebo téměř všem“ vyhozeným potravinám. Na druhé straně přibližně sedmina (15 %) respondentů tvrdí, že množství vyhozených potravin v jejich domácnosti není možné snížit. Zbývajících 6 % oslovených nedokázalo odpovědět a zvolilo variantu „nevím“.

Graf 4: Jak velkému množství by se dalo vyhnout (v %, pouze ti, kteří vyhazují alespoň nějaké množství potravin)¹⁰



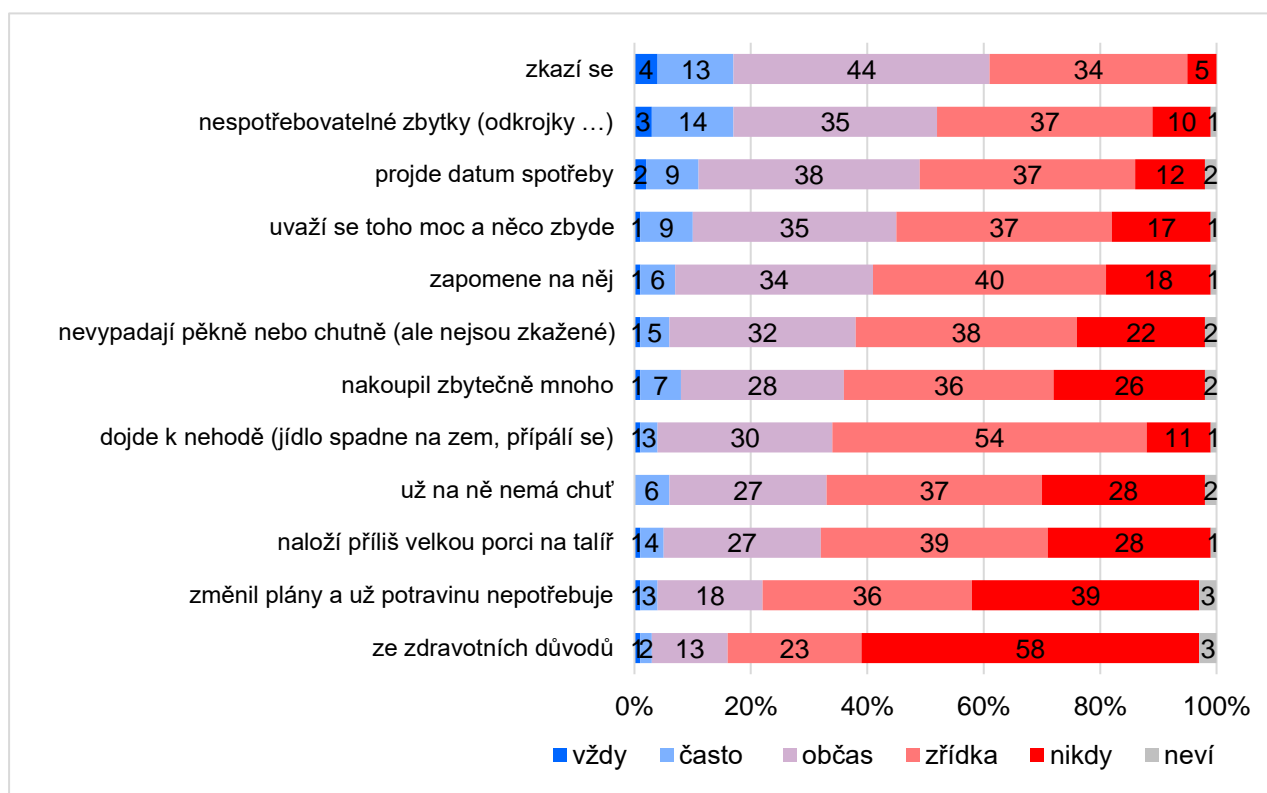
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 30. 3. – 10. 4. 2019, 837 respondentů starších 15 let, kteří uvedli, že vyhodí alespoň malé množství potravin, osobní rozhovor.

⁹ Znění otázky: „Kolik procent potravin v domácnosti nesníte, ale vyhodíte do koše, dáte zvířatům nebo na kompost? Zkuste se prosím zamyslet a odhadněte v procentech podíl vyhozených potravin za celou domácnost. Varianty odpovědí: Vůbec nic, maximálně 10 %, více než 10 %, ale méně než čtvrtinu, zhruba čtvrtinu a více, ale méně než polovinu, polovinu a více.“

¹⁰ Znění otázky: „Jak velkému množství takto vyhozených potravin by se dalo podle Vás vyhnout? Žádnému nebo téměř žádnému; spíše menšinu; asi polovinu; spíše většinu; všemu nebo téměř všemu.“

Mezi nejčastější důvody nespotřebování potravin mezi těmi, kteří nějaké potraviny vyhazují, patří zhoršená kvalita potravin: že se zkazí, projde datum spotřeby nebo nevypadají příliš pěkně. S tím může souviset to, že si lidé často pletou pojmy „minimální trvanlivost“ a „spotřebujte do“, když více jak polovina (51 %) českých občanů pojmu „minimální trvanlivost“ přisuzuje stejný význam jako „spotřebujte do“¹¹. Po skončení doby minimální trvanlivosti je potravinu zdravotně nezávadná a nemusí se vyhazovat, pouze nemusí mít nejlepší kvalitu a chuť, zatímco po uplynutí data „spotřebujte do“ by se výrobek již neměl konzumovat, protože není zaručena jeho zdravotní nezávadnost. Poměrně časté jsou i důvody spojené s nadměrným množstvím potravin, které do domácnosti přineseme: uvaří se příliš mnoho, zapomene se na ně, nebo se naloží na talíř příliš velká porce. Třetí skupinou jsou pak přebytky v podobě odkrojků nebo nehody při manipulaci s potravinami (podrobně viz graf 5).

Graf 5: Důvody vedoucí k nespotřebování potravin v domácnostech (v %, pouze ti, kteří vyhazují alespoň nějaké množství potravin)¹²



Pozn.: Položky seřazeny sestupně podle součtu odpovědí „vždy“, „často“ a „občas“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 30. 3. – 10. 4. 2019, 837 respondentů starších 15 let, kteří uvedli, že vyhodí alespoň malé množství potravin, osobní rozhovor.

Nákupní a spotřební chování respondentů

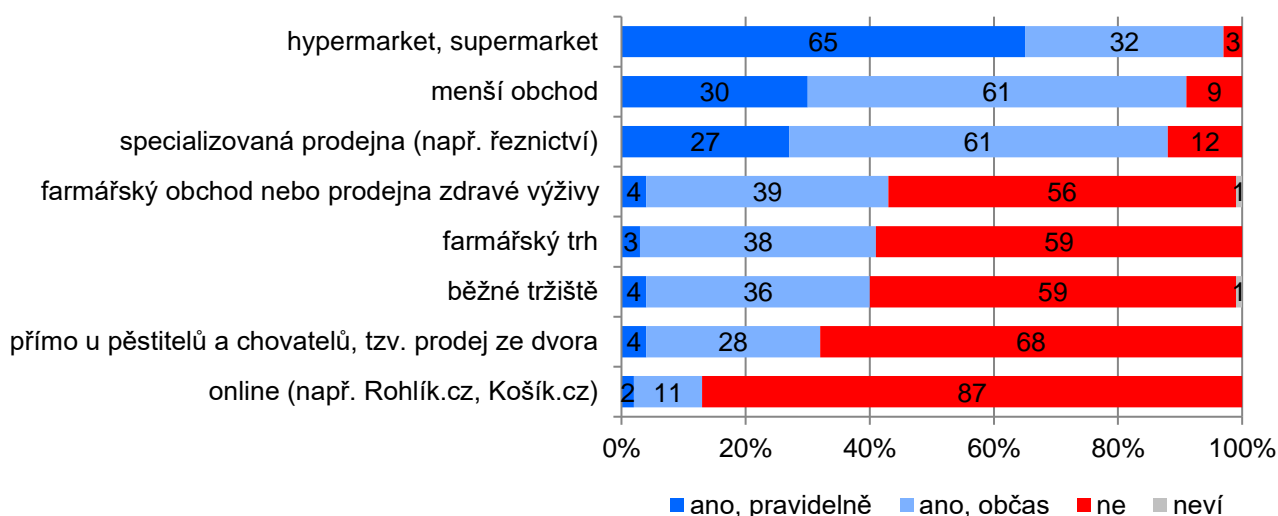
V následující části tiskové zprávy představíme výsledky otázek, které se vztahují k nákupnímu a spotřebnímu chování respondentů. Konkrétně kde lidé nejčastěji nakupují, jak často, kolik za nákupy potravin měsíčně utratí, zda při nakupování používají nákupní seznam či zda je lákají speciální nabídky (např. 1+1 zdarma, XXL balení, poloviční cena).

¹¹ Více v tiskové zprávě: Hanzlová, R. (2018). *Spotřeba a plýtvání jako sociální problém – červen 2018*. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4704/f9/or180904a.pdf

¹² Znění otázky: „K tomu, že vyhodíte nějaké potraviny, může vést celá řada důvodů. Předložím Vám postupně některé z nich a Vy mi prosím řekněte, jak je to u Vás doma. a) Zkazí se, b) nevypadají pěkně nebo chutně (ale nejsou zkažené), c) projde datum spotřeby, d) uvaří se toho moc a něco zbyde, e) ze zdravotních důvodů (alergie apod.), f) už na ně nemáte chuť, g) dojde k nehodě (jídlo spadne na zem, připálí se apod.), h) zapomenete na něj, i) nakoupili jste jej zbytečně mnoho (příliš velké balení, nakoupíte něco, co už doma máte), j) změnili jste plány a už potravinu nepotřebujete, k) nespotebovatelné zbytky (odkrojky), l) nandáte si příliš velkou porci na talíř.“ Varianty odpovědí: nikdy, zřídka, občas, často, vždy.

V grafu 6 vidíme, kde respondenti nejčastěji nakupují potraviny (alespoň někdy potraviny nakupuje 92 % respondentů, 8 % je nikdy nenakupuje). Nejvíce dotázaných nakupuje potraviny (pravidelně či občas) v hypermarketu/supermarketu (97 %), v menších obchodech (91 %) či specializovaných prodejnách, např. řeznictví, pekařství (88 %), ostatní možnosti jsou výrazně méně časté. Nejméně dvě pětiny dotázaných chodí pravidelně či občas nakupovat do farmářských obchodů nebo prodejen zdravé výživy (43 %), na farmářské trhy (41 %) či na běžné tržiště (40 %). Necelá třetina (32 %) lidí také alespoň občas nakupuje přímo u pěstitelů a chovatelů. Mezi českými občany je nejméně časté nakupování online (např. Rohlík.cz, Košík.cz), když pouze o málo více než desetina (13 %) dotázaných uvedla, že pravidelně či občas tento způsob nákupů využívá.

Graf 6: Kde dotázaní nakupují potraviny (v %, pouze ti, kteří nakupují potraviny)¹³

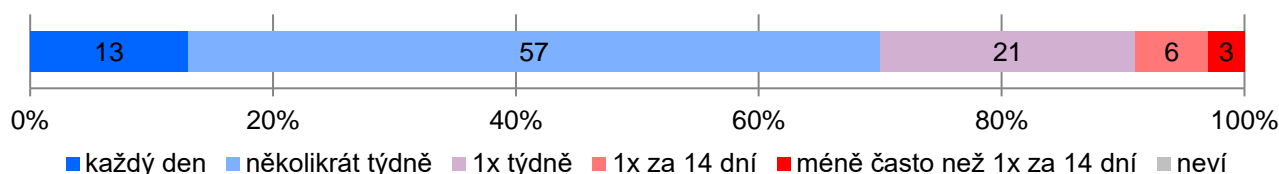


Pozn.: Položky seřazeny sestupně podle součtu odpovědí „ano, pravidelně“ a „ano, občas“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 30. 3. – 10. 4. 2019, 971 respondentů starších 15 let, kteří uvedli, že alespoň někdy pro svou domácnost nakupují potraviny, osobní rozhovor.

Dále nás zajímalo, jak často lidé nakupují. Téměř tři pětiny (57 %) dotázaných uvedly, že chodí nakupovat několikrát týdně, více než pětina (21 %) 1x týdně a pouze malá část chodí nakupovat méně často (6 % chodí nakupovat 1x za 14 dní a 3 % dokonce méně často než 1x za 14 dní). Naopak více než desetina (13 %) dotázaných deklarovala, že chodí nakupovat každý den. Každý den či několikrát týdně chodí nakupovat více ženy, zatímco muži nakupují méně často.

Graf 7: Frekvence nakupování (v %, pouze ti, kteří nakupují potraviny)¹⁴



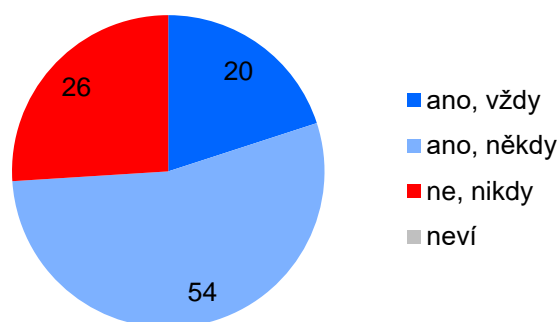
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 30. 3. – 10. 4. 2019, 971 respondentů starších 15 let, kteří uvedli, že alespoň někdy pro svou domácnost nakupují potraviny, osobní rozhovor.

¹³ Znění otázky: „Nakupujete potraviny na následujících místech? a) V hypermarketu, v supermarketu, b) v menším obchodě, c) ve specializované prodejně (např. řeznictví, pekařství), d) ve farmářském obchodě nebo prodejně zdravé výživy, e) na farmářském trhu, f) na běžném tržišti, g) přímo u pěstitelů a chovatelů, tzv. prodej ze dvora, h) online (např. Rohlík.cz, Košík.cz).“ Varianty odpovědí: ano, pravidelně, ano, občas, ne.

¹⁴ Znění otázky: „Jak často nakupujete potraviny? Každý den, několikrát týdně, 1x týdně, 1x za 14 dní, méně často než 1x za 14 dní.“

Jedním z doporučovaných pravidel, jak nenakupovat nadbytečné množství potravin, které se poté z různých důvodů nestihnou zpracovat či zkonsumovat a předejít tak zbytečnému plýtvání potravinami, je při nakupování využívat nákupní seznam. Z grafu 8 vidíme, že téměř tři čtvrtiny (74 %) dotázaných při nakupování seznam využívají, z toho pětina (20 %) „vždy“ a 54 % „někdy“. Naopak zbývající více než čtvrtina (26 %) dle nákupního seznamu nenakupuje „nikdy“. Nakupování dle nákupního seznamu souvisí s věkem a pohlavím. Lidé starší 60 let výrazně častěji nakupují „vždy“ podle nákupního seznamu (30 %), naopak „nikdy“ podle něj nenakupují častěji muži (32 % muži, 20 % ženy) a mladí lidé do 29 let (42 %).

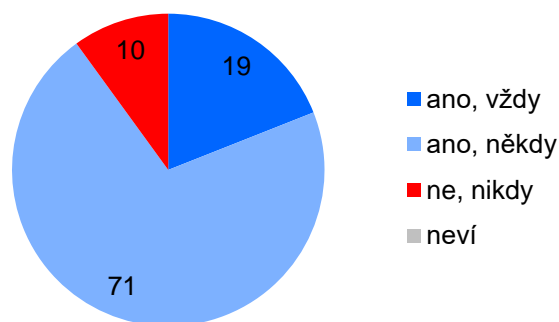
Graf 8: Nakupování dle nákupního seznamu (v %, pouze ti, kteří nakupují potraviny)¹⁵



Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 30. 3. – 10. 4. 2019, 971 respondentů starších 15 let, kteří uvedli, že alespoň někdy pro svou domácnost nakupují potraviny, osobní rozhovor.

Významným důvodem k plýtvání potravinami je to, že lidé nakoupí příliš mnoho potravin, které nevyužijí a zbytečně je tak vyhodí, k čemuž přispívá nakupování ve speciálních akcích, jako např. 1+1 zdarma, XXL balení nebo poloviční cena. Respondentů jsme se proto zeptali, zda je při nakupování tyto speciální nabídky ovlivňují, či nikoliv. Téměř pětina (19 %) dotázaných uvedla, že podle speciálních nabídek nakupuje „vždy“, necelé tři čtvrtiny (71 %) dotázaných pak speciálních nabídek využívá „někdy“. Zbývající desetina (10 %) dotázaných uvedla, že je při nakupování speciální nabídky neovlivňují „nikdy“.

Graf 9: Zájem o speciální nabídky při nakupování (v %, pouze ti, kteří nakupují potraviny)¹⁶



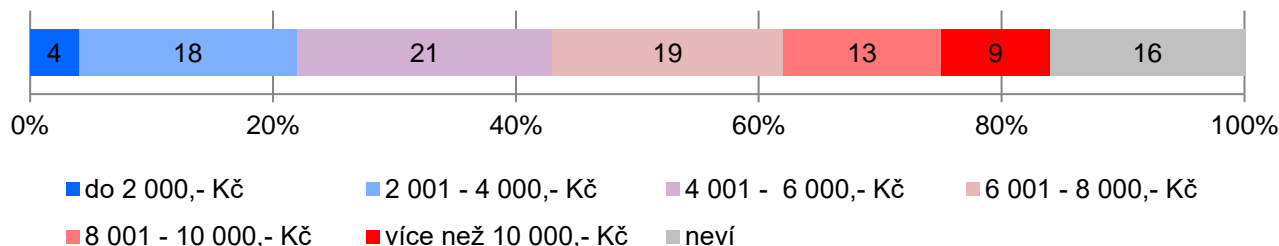
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 30. 3. – 10. 4. 2019, 971 respondentů starších 15 let, kteří uvedli, že alespoň někdy pro svou domácnost nakupují potraviny, osobní rozhovor.

¹⁵ Znění otázky: „Používáte při nakupování nákupní seznam? Ano, vždy; ano, někdy; ne, nikdy.“

¹⁶ Znění otázky: „Ovlivňují Vás při nakupování jídla speciální nabídky (např. 1+1 zdarma, XXL balení, poloviční cena)? Ano, vždy; ano, někdy; ne, nikdy.“

Na závěr měli respondenti uvést, jaké jsou měsíční výdaje celé jejich domácnosti za nákup potravin. Z grafu 10 vidíme, že nejčastěji domácnosti utratí za nákup potravin od 2 do 8 tisíc korun, konkrétně 18 % utratí 2 001 až 4 000 Kč, 21 % pak 4 001 až 6 000 Kč a 19 % utratí 6 001 až 8 000 Kč. Více jak desetina (13 %) uvedla, že jejich domácnost za nákup potravin měsíčně utratí 8 až 10 tisíc korun a další necelá desetina (9 %) pak více než 10 000 Kč. Pouze malá část dotázaných (4 %) se domnívá, že měsíčně za potraviny utratí do 2 000 Kč. Přibližně šestina (16 %) dotázaných na tuto otázku nechtěla či nedokázala odpovědět a zvolila variantu „nevím“.

Graf 10: Měsíční útrata celé domácnosti za nákup potravin (v %)¹⁷



Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 30. 3. – 10. 4. 2019, 1052 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Měsíčně za nákup potravin v domácnosti méně utratí lidé starší 60 let, důchodci a domácnosti bez dětí. Výdaje větší než 10 000 Kč pak častěji mají podnikatelé, vedoucí pracovníci a domácnosti se dvěma či třemi dětmi. Muži zároveň častěji neví, kolik měsíčně jejich domácnost za potraviny utratí. Co se týká velikosti domácnosti, tak jednočlenná domácnost utratí měsíčně za potraviny nejčastěji od 2 do 4 tisíc korun, dvoučlenná domácnost pak 4 až 6 tisíc korun a domácnosti se třemi či čtyřmi členy mají měsíční výdaje za potraviny nejčastěji v rozmezí 6 001 až 8 000 Kč. U domácností s více než čtyřmi členy jsou měsíční výdaje za potraviny ještě vyšší.

¹⁷ Znění otázky: „Kolik korun měsíčně utratí celá Vaše domácnost za nákup potravin? Do 2 000,- Kč; 2 001 – 4 000,- Kč; 4 001 – 6 000,- Kč; 6 001 – 8 000,- Kč; 8 001 – 10 000,- Kč; 10 001 – 12 000,- Kč; 12 001 – 14 000,- Kč; více než 14 000,- Kč; neví.“

Technické parametry výzkumu

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost, v19-04</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>30. 3. – 10. 4. 2019</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>1052</i>
<i>Počet tazatelů:</i>	<i>214</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem- kombinace dotazování CAPI a PAPI</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>PL.7, PL.10, PL.12. PL.13, PL.14, PL.27, PL.40, PL.41, PL.42, PL.43, PL.44</i>
<i>Kód zprávy:</i>	<i>OR190611</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>11. června 2019</i>
<i>Zpracovala:</i>	<i>Radka Hanzlová</i>

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (u nás je to obyvatelstvo České republiky starší 15 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různých velkých obcí.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíři námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý.

„Aktivita byla podpořena Strategii Akademie věd AV21 v rámci výzkumného programu „Potraviny pro budoucnost“.
<http://www.potravinav21.cz/>